

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om landsbyer og mindre byer som katalysatorer for landdistriktsudvikling — udfordringer og muligheder**(initiativudtalelse)**

(2018/C 081/03)

Ordfører: **Tom JONES**

Plenarforsamlingens beslutning	22.9.2016
Retsgrundlag	Forretningsordenens artikel 29, stk. 2 Initiativudtalelse
Kompetence	Sektionen for Landbrug, Udvikling af Landdistrikterne og Miljø
Vedttaget i sektionen	3.10.2017
Vedttaget på plenarforsamlingen	18.10.2017
Plenarforsamling nr.	529
Resultat af afstemningen	129/0/1
(for/imod/hverken for eller imod)	

1. Konklusioner og anbefalinger*Konklusioner*

1.1. Efter EØSU's opfattelse er der trods en mere skæv befolkningsfordeling og en tilbagegang i de traditionelle økonomiske aktiviteter i mange landsbyer og mindre byer tilstrækkelig dokumentation for god praksis til at være optimistisk med hensyn til en bæredygtig fremtid i mange, om ikke alle bebyggelser i landdistrikter. Sådanne bebyggelser kan være katalysatorer for en bredere fornyelse af landdistrikterne og en bæredygtig udvikling af disse.

1.2. En vedvarende helhedsindsats, der omfatter menneskelige og finansielle ressourcer på alle forvaltningsniveauer og på tværs af alle tre sektorer, nemlig den private, den offentlige og den civile, er en forudsætning for denne optimisme.

Anbefalinger

1.3. EØSU støtter fuldt ud Kommissionens initiativ om intelligente landsbyer, navnlig på grund af de løfter, den har givet om samarbejde mellem direktoraterne. De nationale og regionale programmer for udvikling af landdistrikter, som GD AGRI forvalter i samarbejde med medlemsstaterne, er af afgørende betydning, men vil aldrig kunne investere tilstrækkelige ressourcer i initiativet uden yderligere nationale, regionale og lokale offentlige investeringer. EØSU noterer sig og støtter den udtalelse fra Det Europæiske Regionsudvalg om intelligente landsbyer ⁽¹⁾, der er under udarbejdelse.

1.4. Hvis man skal gøre sig håb om økonomisk og social udvikling i intelligente landsbyer og byer, må der tilbydes hurtigt bredbånd — både mobilt og fast — som skal være fuldt tilgængeligt som garanteret i Cork 2.0-erklæringen fra 2016 med en proofing-mekanisme for landdistrikterne.

1.5. Offentlige tjenesteydelser inden for uddannelse, erhvervsuddannelse, sundhed, social omsorg og børnepasning bør være tilgængelige, integreres og være innovative ved hjælp af teknologiske fremskridt.

⁽¹⁾ Revitalisering af landdistrikter ved hjælp af intelligente landsbyer (endnu ikke offentliggjort i EUT).

1.6. Planlægningsmyndighederne i landdistrikterne bør arbejde for fornyelse af overflødige bygninger i landsbyer og mindre byer, sikre lave ejendomsskatter for nystartede virksomheder og kompensere for detailhandelsprojekter i udkanten af byerne. Når der stilles sådanne renoverede bygninger til rådighed, bør der tages hensyn til behovene hos lokale NGO'er samt i den private og den offentlige sektor.

1.7. Dårlige transportforbindelser er en anden udfordring, og fælles transport samt fællesejede busser og biler kan anbefales i områder, hvor den private sektor har trukket sig.

1.8. Arbejdsgiverne bør så vidt muligt tilskyndes til at støtte distancearbejde og udnytte de potentielle fordele ved partnerskaber mellem by og land. Bidrag fra både landbrugs- og landboturisme, sundhedsrelaterede aktiviteter og branding af lokale landbrugs- og håndværksprodukter samt et større antal kulturelle og historiske begivenheder er meget vigtige i denne sammenhæng. Støtte fra programmerne for udvikling af landdistrikter giver iværksættere mulighed for at tiltrække udefra kommende investering samt udvikle og markedsføre produkter med merværdi.

1.9. Forvaltning på et så lokalt plan som muligt er et nationalt eller regionalt anliggende. Landsbyer og mindre byer bør imidlertid have større beføjelser og adgang til finansielle ressourcer til at lede deres vælgere og imødekomme deres ønsker.

1.10. Leader-programmet og de lokale aktionsgrupper bør i deres lokale udviklingsindsats støttes fuldt ud i deres bestræbelser på at opmuntre både private virksomheder og non-profit-selskaber til at starte og vokse og på at sikre en engageret og støttende fællesskabsånd. Med et forbedret samarbejde kan disse bestræbelser udvides gennem lokaludvikling styret af lokalsamfundet.

1.11. Først og fremmest bør indbyggere i landsbyer og mindre byer opbygge en følelse af fællesskab, som opmuntrer til lederskab indefra. Skoler og lokale mentorer bør fremme lederskab. Nye ledere har brug for fuld støtte fra rådgivende organer og NGO'er, der har adgang til bedste praksis og relevante lignende virksomheder.

1.12. Nye intelligente landsbyer bør præsenteres på regionalt og nationalt niveau samt på EU-niveau. EU-institutionerne og deres interessenter bør en gang årligt afholde en fejningsdag, hvor de fremmer succesfulde, sammenhængende samfund i landsbyer og mindre byer.

1.13. For at styrke og udvikle en reel følelse af partnerskab mellem storbyer og deres tilstødende boligområder støtter EØSU anbefalingerne i R.E.D.-dokumentet fra 2016 ⁽²⁾, »*Making Europe Grow with its Rural Territories*« og Carnegie Trusts pilotprojekt »Twin Town«. Principperne om bæredygtig udvikling og cirkulær økonomi bør lægges til grund for partnerskaberne mellem byer og landdistrikter.

1.14. Udvalget støtter opfordringen i European Rural Manifesto, som blev vedtaget af det andet europæiske landdistriktsparlament i november 2015, til øget samarbejde mellem lokalsamfund, organisationer og myndigheder i landdistrikter og byområder med henblik på fuldt ud at drage fordel af de sociale, kulturelle og økonomiske forbindelser, der kan komme ud af et sådant samarbejde, og til aktiv udveksling af ideer og god praksis mellem de involverede parter i landdistrikter og byområder.

1.15. EØSU anbefaler, at den Europæiske Investeringsbank udarbejder skræddersyede støtteordninger for små virksomheder — både private og sociale, herunder kooperativer — i landdistrikterne, som banken gav tilsagn om i sit program for 2017-2019.

1.16. Det Europæiske Råd for Unge Landmænd (CEJA) og andre organer, der repræsenterer ungdommen, bør støttes med henblik på at bane vejen for ungdomsfora i lokalsamfundene, hvilket vil skabe handling i forhold til deres behov og ambitioner. De har brug for meget større indflydelse i forbindelse med økonomiske og sociale løsninger, og uddannelser, mentorordninger og økonomisk støtte bør skræddersys efter deres ambitioner.

⁽²⁾ R.E.D.: Rurality — Environment — Development.

1.17. Mål 11 på FN's liste over mål for bæredygtig udvikling henviser til byer og lokalsamfund. Bæredygtige landsbyer og mindre byer bør medtages under »lokalsamfund«.

1.18. Landsbyernes og de mindre byers kulturelle værdier bør have en fremtrædende plads i forbindelse med promoveringen af det europæiske år for kulturarv 2018 og initiativerne under dette. Ældre indbyggere i landsbyerne kan spille en vigtig rolle i indsatsen for at fremme lokale skikke og kultur, og der bør derfor skabes forudsætninger for, at de kan deltage aktivt på dette område.

1.19. Udvalget anbefaler, at der udveksles »god praksis« på alle niveauer. En sådan udveksling foregår allerede mellem ENRD, ELARD, ECOVAST og ERP og omtales i brochuren »The best Village in the World«⁽³⁾.

2. Indledning

2.1. Landdistrikterne udgør en vigtig del af Europa og gør det muligt at drive vigtige erhverv som landbrug og skovbrug. Mindre byer og landsbyer ligger i og er en del af disse landdistrikter og har altid været steder, hvor man både bor og arbejder.

2.2. Mindre byer i landdistrikter udgør et centrum for omkringliggende landsbyer og flækker i oplandet. Til gengæld ligger de mindre byer i de store byområders opland. De er alle indbyrdes afhængige af hinanden. De er vigtige partnere i partnerskaber mellem by og land — et koncept, som er blevet fremhævet af GD REGIO⁽⁴⁾ og OECD — hvor de to parter har lige status med hensyn til forvaltning og planlægning af deres fremtid. Landsbyer og mindre byer har i hele Europa gennemgået mange forandringer — både økonomiske og sociale — og må stadig tilpasse sig til de nuværende omstændigheder.

2.3. Sammen med landbrug og skovbrug udgør landsbyer og mindre byer »rygraden« i landdistrikterne og skaber job, tjenesteydelser og uddannelse til gavn for både dem selv og landsbyer og flækker i deres opland. Til gengæld er mindre byer en del af de større byers og storbyernes opland. Der skabes således et forhold mellem landdistrikterne og byområderne, som er kendetegnende for alle regioner. Byområderne og landdistrikterne leverer tjenesteydelser til hinanden — byområderne er afhængige af landdistrikterne med hensyn til fødevarerforsyning og giver gode afsætningsmuligheder for landbrugsprodukter, mens byboerne kan finde rekreative tilbud og ro i landdistrikterne.

2.4. I mange landdistrikter er der en stærk tradition for følelsen af at »høre til« et fællesskab. Denne tradition gør sig ikke længere gældende i lige så høj grad, og mange fjerntliggende landdistrikter har lidt under forsømmelse og forfald.

3. Særlige udfordringer

3.1. Landsbysamfundene har i løbet af de seneste årtier fået flere udfordringer på grund af ønsket om centralisering af mange tjenester for at skabe stordriftsfordele, forandringer med hensyn til transport og rejser og den måde, indbyggerne lever på i dagens samfund. Lokale servicevirksomheder flytter ud af landsbysamfundene. Mange butikker samt bank- og posttjenester forsvinder, og mindre skoler på landet lukker.

3.2. Arbejdsløsheden i landdistrikterne er ikke synlig, da der er tale om små tal i forhold til byområdernes — men de har et yderligere problem, hvad angår adgangen til hjælp fra jobcentre, idet disse er placeret i byerne, og hvad angår det faldende offentlige transportudbud i landdistrikterne. Arbejdsløsheden kan være lav, fordi mange unge mennesker forlader landdistrikterne for at søge erhvervsuddannelse, almen uddannelse eller beskæftigelse, mens mange af dem, der bliver, arbejder for lave lønninger.

3.3. Der er stigende efterspørgsel efter offentlige midler, som er vigtige for støtten til landsbysamfundene — på grund af den generelle stigning i leveomkostningerne og de øgede omkostninger til levering af tjenesteydelser.

3.4. Investeringer i veje og motorveje tilskynder til anvendelse af personbiler som den nemmeste måde at komme på arbejde på. Indbyggerne er nu i væsentlig højere grad parate til at rejse over længere afstande. Til gengæld har dette ført til, at de er mindre afhængige af beskæftigelse eller tjenesteydelser i deres lokalsamfund.

⁽³⁾ Af Ulla Herlitz m.fl. som et praktisk eksempel på bedste praksis — ENRD: europæisk netværk for landdistriktsudvikling; ELARD: European Leader Association for Rural Development; ECOVAST: European Council for the Village and Small Towns.

⁽⁴⁾ ECOVAST var en del af det tidligere RURBAN-netværk under GD REGIO.

3.5. Indbyggernes indkøbsmønstre har ændret sig. De handler ofte der, hvor de arbejder, hvilket sædvanligvis er i en større by eller storby frem for i deres landsby eller i en mindre by. De handler desuden via internettet og får leveret varer til deres bopæl. Dette har alt sammen medvirket til, at lokale butikker bukkes under.

3.6. De unge forlader landdistrikterne og finder erhvervsuddannelse, uddannelse og beskæftigelse i byerne. Hvis jobbene i landdistrikterne ikke bevares, vil det være vanskeligt at tiltrække de unge og få dem til at vende tilbage til landsbysamfundene. Der er et presserende behov for at bringe de unges velovervejede meninger i centrum for lokalt demokrati. Der bør ydes støtte til de organisationer, der repræsenterer de unge, for at fremme deres deltagelse i forvaltningen. Ligeledes bør økonomiske og sociale organer sikre, at deres rådgivning og muligheder for økonomisk støtte er tilgængelige for de unge.

3.7. Samhørigheden mellem generationerne sættes på prøve af den talmæssige uligevægt mellem aldersgrupperne. Tilgængeligheden af skræddersyede beskæftigelsestilbud, skoler og børnepasningsfaciliteter samt boliger til overkommelige priser i landdistrikterne er en afgørende forudsætning for at få unge og børnefamilier til at blive i eller vende tilbage til landsbysamfundene. Beboerne i et lokalsamfund har sommetider forskellige holdninger til aktiviteterne i den lokale økonomi. Det er nødvendigt med en dialog og forståelse for, at der må findes en balance mellem fred og ro og behovet for hensigtsmæssige initiativer til jobskabelse.

4. Muligheder

4.1. Kommissionens initiativ om intelligente landsbyer er af stor betydning, især på grund af løfterne om samarbejde på tværs af fælles direktorater. GD AGRI's program for udvikling af landdistrikter vil aldrig kunne investere tilstrækkelige ressourcer i initiativet uden investeringer fra andre generaldirektorater samt nationale, regionale og lokale offentlige investeringer. Dette pilotinitiativ bør efter en evaluering indgå i alle nye programmer under den fælles landbrugspolitik og regionale programmer samt udvides til at omfatte mindre byer som en del af »landdistriktsrenæssancen«.

4.2. Bredbånd er af afgørende betydning for landdistrikterne. En forbedring af bredbåndsdækningen — den mobile såvel som den stationære — kunne hjælpe i forbindelse med en lang række aktiviteter. Det handler ikke blot om udvikling af virksomheder og muligheden for at »arbejde hjemmefra«, men også om kvaliteten af indbyggernes dagligdag. En sådan forbedring kunne muliggøre anvendelse af e-learning, adgang til bedre sundhedspleje og markedsføring af tjenesteydelser, som er tilgængelige online. Der findes eksempler på god praksis, hvor bedre internetadgang i landdistrikter har været til gavn for lokalsamfundene. Navnlig ældre borgere bør have adgang til basisundervisning, som sætter dem i stand til at bruge internettet.

4.3. Arbejdsgiverne bør så vidt muligt tilskyndes til at støtte distancearbejde og udnytte de potentielle fordele ved partnerskaber mellem by og land. Støtte fra programmerne for udvikling af landdistrikter giver iværksættere mulighed for at tiltrække udefra kommende investeringer samt udvikle og markedsføre produkter med merværdi såsom fødevarer, drikkevarer, landskabet og den historiske arv samt kulturelle, sundhedsmæssige og rekreative aktiviteter, samtidig med at kontinuiteten af landbohåndværk og kvalifikationer på miljøområdet sikres.

4.4. Offentlige tjenesteydelser inden for uddannelse, erhvervsuddannelse, sundhed og social omsorg bør integreres, samles og være innovative ved hjælp af teknologiske fremskridt for at undgå forskelsbehandling og udstødelse, navnlig af ældre og teenagere i landbefolkningen. Spredte statslige instanser kunne foregå med et godt eksempel ved at reducere overbelastningen og forureningen i byerne og samtidig fremme rimelige forhold for landdistrikterne. De lokale myndigheder har en vigtig rolle at spille i planlægningen for landdistrikter og med hensyn til at sikre positive foranstaltninger i landsbysamfundene, der kan opmuntre til og støtte deres fortsatte eksistens. Der bør være mulighed for, at tjenester kan deles om bygninger, og at uudnyttede bygninger kan tages i brug til nye erhvervmæssige formål, hvilket vil skabe nye job, som kan medføre højere økonomisk aktivitet. Når der stilles sådanne renoverede bygninger til rådighed, bør der tages hensyn til behovene hos lokale NGO'er samt i den private og den offentlige sektor.

4.5. Der bør gøres en indsats for at udvikle en reel partnerskabsfølelse mellem storbyer eller større byer og deres tilstødende boligområder med henblik på at sprede følelsen af tilhørsforhold, branding og fælles investeringer under gensidigt acceptable vilkår. Sammen med andre organisationer anbefalede R.E.D. i 2016, at der udarbejdes en europæisk politisk strategi for landdistrikterne inden 2030⁽⁵⁾. Et andet eksempel er the Carnegie Trusts pilotprojekt »Twin Town«.

Principperne om bæredygtig udvikling og cirkulær økonomi bør lægges til grund for partnerskaberne mellem byer og landdistrikter.

⁽⁵⁾ »Making Europe Grow with its Rural Territories«.

4.6. Det andet europæiske landdistriktsparlament vedtog i november 2015 European Rural Manifesto. ERP-netværket med partnere i 40 europæiske lande beskæftiger sig med de emner, der optræder i European Rural Manifesto. ERP arbejder hen imod »øget samarbejde mellem lokalsamfund, organisationer og myndigheder i landdistrikter og byområder med henblik på fuldt ud at drage fordel af de sociale, kulturelle og økonomiske forbindelser, der kan komme ud af et sådant samarbejde, samt aktiv udveksling af ideer og god praksis mellem de involverede parter i landdistrikter og byområder.« Arbejdet, der gennemføres af alle partnerne, omhandler forskellige emner som f.eks. »mindre byer«, »bæredygtige tjenesteydelser og infrastruktur« og »integreret udvikling af landdistrikter og Leader/CLLD« og vil munde ud i en rapport, som vil blive fremlagt og drøftet på det tredje europæiske landdistriktsparlament i Venhorst i Holland i oktober 2017.

4.7. Den Europæiske Investeringsbank bør etablere skræddersyede støtteordninger for små virksomheder — både private og sociale, herunder kooperativer — i landdistrikterne, som banken gav tilsagn om i sit program for 2017-2019, hvilket bankens støtte til Niki's Sweets i Agros i Troodos-bjergene på Cypern er et eksempel på

4.8. Den frivillige sektor er meget aktiv i landdistrikterne. Den er med til at koordinere tiltag og hjælper borgerne med at arbejde sammen. Sociale og lokale virksomheder som f.eks. de 300 socioøkonomiske virksomheder i Danmark, der har ret til at anvende betegnelsen »RSV«, dvs. registreret socialøkonomisk virksomhed, og caféen Cletwr i det centrale Wales medvirker i stigende grad til at erstatte nedlagte offentlige og private tjenesteydelser. Deres arbejde er i overensstemmelse med ideerne om virksomhedernes sociale ansvar (VSR). Støtte til og rådgivning om etablering og vedligeholdelse af sociale og lokale virksomheder fra organisationer såsom Plunkett Foundation er vigtig.

4.9. De personer, som bor i landsbyer og mindre byer, repræsenterer alle samfundslag, og de har allesammen brug for en stemme i deres lokalsamfund. Det laveste niveau i den offentlige forvaltning — sogneråd eller (små) kommuner — bør inddrages i den lokale beslutningstagning samt styrkes og gives beføjelse til at opfylde dette behov. Indbyggerne udviser stolthed over deres lokalsamfund, og dette kan anerkendes som en ressource og anvendes til at opmuntre andre til at engagere sig. Pensionerede forretningsfolk og personer, der har arbejdet i den offentlige eller civile sektor, har mange kvalifikationer, de kan tilbyde. EU-programmer og lokale programmer har skabt projekter, der har tilskyndet lokale partnerskaber til udvikling i deres landsby eller mindre by, og mange lokale iværksættere er opstået på baggrund af denne proces. De kommer fra alle sektorer og har udviklet sig til at være ambassadører for deres lokalsamfund.

4.10. Landsbyer og mindre byer er en vigtig del af den europæiske kultur. De opretholder ofte deres lokale skikke og traditioner. Bebyggelserne i landdistrikter er sædvanligvis »historiske«, og deres arkitektur afspejler de lokale byggematerialer og stilarter gennem mange århundreder. Bycentrene i mindre byer rummer sædvanligvis flere lokale virksomheder og er ikke blevet oversvømmet af de standardfacader, som butikskæderne kræver i de større bycentre. Mindre bebyggelser i landdistrikter er også tæt knyttet til de landskaber, de befinder sig i, og denne sammenkædning er medvirkende til at skabe en stor del af stemningen i landsbyer og mindre byer og afspejler deres meget forskelligartede landskaber — forsvarspositioner på bakketoppe, floders grænseovergange, kilder, søer, øer, kyster osv. Landsbyernes og de mindre byers kulturværdier bør have en fremtrædende plads i forbindelse med promoveringen af det europæiske år for kulturarv 2018 og initiativerne under dette. Ældre indbyggere i landsbyerne kan spille en vigtig rolle i indsatsen for at fremme lokale skikke og kultur, og der bør derfor skabes forudsætninger for, at de kan deltage aktivt på dette område.

4.11. Disse landsbyer og mindre byer har værdifulde aktiver, som de kan bygge videre på for at bevare eller forbedre deres lokale økonomier. De er indbyrdes forbundet med den lokale landbrugs-, skovbrugs- og energiproduktion samt med landbrugs- og landboturisme, sundhedsrelaterede aktiviteter, kulturfestivaler og miljøbeskyttelse samt uddannelse. Der findes hundredvis af eksempler på tværs af Europa, såsom Kozard i Ungarn og Alston Manor i England, som andre kan følge. Rapporten »The Importance of Small Towns« fra ECOVAST er også et værdifuldt bidrag til at beskrive og forstå, hvor vigtige roller landsbyer og mindre byer spiller.

4.12. De kommende politikker for landdistrikterne blev med stort engagement vedtaget på Cork 2.0-konferencen i september 2016 og bør hjælpe medlemsstaterne og regionerne med at udvikle støttende politikker for landdistrikterne og tilskynde til gennemførelse af projekter under EU-programmerne. Gennemførelsen af proofing-mekanismen for landdistrikterne, der beskrives i Cork 2.0, er af afgørende betydning for både EU, medlemsstaterne og regionerne.

4.13. Den EU-sponsorerede Leader-metode og lokaludvikling styret af lokalsamfundet (CLLD) tilvejebringer værktøjer, der kan bidrage til styrkelse og fremme af landsbysamfundene. Leader-programmet og de lokale aktionsgrupper kan støtte de lokale bestræbelser på at udvikle både private virksomheder og non-profit-selskaber for at starte og vokse og for at sikre en engageret og støttende fællesskabsånd. Leader har indtil 2014 været støttet af Den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne, men siden 2015 har der været mulighed for, at andre struktur- og investeringsfonde kan anvende metoden gennem multifunding kombineret med lokaludvikling styret af lokalsamfundet. Dette kræver et forbedret samarbejde, og som gode eksempler kan nævnes IRD Duhallow og SECAD i County Cork og PLANED i Wales, som i mange år har gennemført »bottom up«-lokaludvikling styret af lokalsamfundet.

4.14. Mange projekter i landdistrikterne under EU-programmerne har vist en stor variation af »god praksis« i mindre byer og landsbyer. God praksis viser også behovet for og værdien af formidlere til at støtte iværksættere og små grupper.

Bruxelles, den 18. oktober 2017.

Georges DASSIS
Formand
for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg
